

λά ἔτη προσωπικὴν φίλῃν καὶ ἀκόλουθον τῆς βασιλείας τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Δρ. Στάνλεϋ συνήθιζε νὰ λέγῃ ὅτι οὐδέποτε ἔζησε μέχρι τοῦ γάμου του, ἔκτοτε δὲ βαθμυδὸν προσήλθεν εἰς τοὺς ἐκλεκτοτέρους κύκλους τῆς λονδινεῖου κοινωνίας.

Ἡ Λαίδη Αὐγούστα ἀπεδείχθη λίαν ἀξιοθαύματος καὶ ἐντελὴς σύζυγος. Ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτῆς ὁ οἶκος αὐτῶν ἐν Βενδμινστέρῃ ἦτο ἐν τῶν καλλιτέρων ἐντευκτηρίων τοῦ Λονδίνου. Συνεμερίζετο μετ' ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως πάντας τοὺς κόπους καὶ φροντίδας τοῦ συζύγου της, ὅταν δὲ ἀπέθανε τὸ 1876, εἰλικρινῶς ἐθρήνησαν αὐτὴν πλοῦσιοί τε καὶ πένητες.

Εἶναι περιττὸν ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα περὶ τῶν σπανίων φιλολογικῶν προσόντων τοῦ Στάνλεϋ, περὶ τῆς φήμης αὐτοῦ ὡς ἱεροκήρυκος, καὶ περὶ τῆς φιλελευθέρως διαχειρίσεως τῆς μονῆς παρ' αὐτοῦ. Ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἀρχηγὸς πάντοτε προήσπιζεν ἀφόβως τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀνεξίθνησκάϊαν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην· ἐντεῦθεν εἶχε θερμούς φίλους ἐκ πάντων τῶν θρησκευμάτων. Ἦτο συγγραφεὺς διαφόρων ἔργων· κατὰ τὰς τελευταίας δὲ ἡμέρας τοῦ βίου του ἔγραψε θαυμάσια σχόλια ἐπὶ τῆς ἐπιθεωρηθείσης ἐκδόσεως τῆς Νέας Διαθήκης. Ἀπεβίωσε δὲ τῇ 16 Ἰουλίου 1881 ἐν ἡλικίᾳ 66 ἐτῶν. Ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ ἐθρηνήθη παρὰ πάσης τῆς Ἀγγλίας.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἡμῶν φύλλῳ κατεχωρίσαμεν εἰκόνα τοῦ μεγάλου περιηγητοῦ Στάνλεϋ καὶ ἀνεγράψαμεν καὶ ἡμεῖς μετ' ἄλλων τὴν εἰδησιν ὅτι ἀπεβίωσεν. Εὐχαρίστως ὁμῶς ἀνακοινοῦμεν σήμερον τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις ὅτι δὲν ἦτον ἀληθὴς ἡ εἰδησις ἐκείνη. Εἶχε πρὸντι ἀσθενήσῃ λίαν βαρέως ὁ ἐξοχος ἀνὴρ καὶ μάλιστα καὶ διαθήκην συνέγραψεν, ἀλλ' ἀνέρωσε καὶ εὐρέθη εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν περιήγησίν του.

ΕΞΑΣΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΝ ΤΡΩΑΔΙ ΕΝ ΕΤΕΙ 1879 *

Ὅταν κατὰ τὴν παρελθούσαν ἀνοιξὶν ἐδεξάμην τὴν πρόσκλησιν τοῦ Δρος Σχλιέμαν νὰ τὸν βοηθήσω εἰς τὰς ἐν Τρωάδι ἀνασκαφὰς του, παρεκινήθη νὰ τὸ πράξω κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς ἐλπίδος ὅτι, στρέφων τὰ νῶτα εἰς τὴν Εὐρώπην, θὰ ἡδυνάμην οὕτω ἐπὶ τινὰ χρόνον νὰ ἀποφύγω τὰς πολυειδεῖς ἀσχολίας αἵτινες ἠπειλοῦν νὰ με κατασυντρίψωσι. Δὲν ὑπόπτευον ὅτι αὕτη ἐκείνη ἡ ἐνασχόλησις ἀφ' ἧς βαθμυδὸν ἀπεσυρόμην ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, ἡ ἐξάσκησις δηλ. τῆς ἱατρικῆς, θὰ μοι ἐγίνετο ἐκεῖ ἐπαχθὴς διὰ τὴν ἀφθονίαν της. Μόλις ἤμην μίαν ἡμέραν ἐν τῷ Ἰλίῳ, ἢ νὰ λαλήσω ἥττον δογματικῶς ἐν Ἰσαρλίκ,

* Τὴν πραγματείαν ταύτην γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐξόχου ἱατροφιλοσόφου Βιρχωβίου μετεφράσαμεν ἐκ τοῦ περιπτύστου συγγράμματος τοῦ Δρ. Σχλιέμαν, ὁ Ἰλῖος, ἐν ᾧ εἶναι καταχωρισμένη ἐν παραρτήματι.

ἐργάται τινες ἀσθενεῖς ἤχθησαν πρὸς ἐμὲ ἐκ τῶν πολυαριθμῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Δρος Σχλιέμαν, τοῦτο δὲ ἤρκεσεν ὅπως διαδοθῇ ἀνὰ πᾶσαν τὴν βόρειον Τρωάδα ἡ εἰδησις ὅτι Ἐφένδης τις νεωστὶ ἀφίχθεις ἦτο μέγας ἱατρός. Οἱ ἐργάται ἀριθμοῦμενοι ἀπὸ 120 ἕως 150, οἵτινες ἤρχοντο καθ' ἑκάστην πρωΐαν εἰς τὰς ἀνασκαφὰς ἐξ ὅλων τῶν πλησιοχώρων μερῶν, ὡς καὶ οἱ πολυαριθμοὶ ἐκείνοι οἵτινες ἔφερον τροφὰς καὶ λοιπὰ χρειώδη, ἐφρόντισαν, ἐν χώρᾳ ἐνθα οἱ ξένοι εἰσι καθ' ἑαυτοὺς λίαν ἀσυνήθης θέα, νὰ διεγείρῃσι τὴν γενικὴν περιέργειαν.

Μοι εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶπω ἐὰν ἦναι εἰς πράγματι ἱατρός ἐν Τρωάδι. Καίτοι περιῆλθον τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Ἀδραμυττείου, δὲν ἀπήντησα οὐδαμοῦ τοιοῦτον ἄνθρωπον. Οὔτε καὶ ἐμπειρικὸν κατ' ἐπάγγελμα ἀπήντησα ποτέ. Μόνον οἱ ἱερεῖς μεταχειρίζονται τρόπους τινὰς πρὸς θεραπείαν, πρὸ παντῶν δὲ εἰσι λίαν ἐπικίνδunami φλεβοτόμοι. Ὁ Δρ. Σχλιέμαν δικαίως κατήγγειλε τὴν συνήθειαν ταύτην, καὶ ἀνέφερεν (ἐν ἐτέρῳ αὐτοῦ συγγράμματι) τοιοῦτον ἱερέα ὅστις ἐφλεβοτόμησε δεκαεπταετὴ κόρην, ἐπτάκις ἐντὸς ἐνὸς μηνός.

Φαρμακεῖον εἶναι ἐξίσου ἀγνωστὸν τι χρῆμα ἐν Τρωάδι ὡς καὶ ὁ ἱατρός· ἡναγκαζόμεθα νὰ στέλλωμεν διὰ τὰ ἱατρικὰ εἰς τὰ Δαρδανέλια, εἰς ἀπόστασιν ἕξ ἢ ὀκτὼ ὥρων, ὅταν ὑπεχρεούμεθα νὰ ἀνανεώσωμεν τὴν προμήθειάν μας· ὅταν δὲ κατὰ τὴν εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν ὁδοιορίαν μου, ἤλθον εἰς τὸ χωρίον Γιεγκλί, καὶ ἕνεκα ἐλλείψεως καταλλήλων φαρμάκων ἔγραψα συνταγὴν δι' ἀσθενῆ γυναῖκα, ὁ σύζυγος αὐτῆς μοι εἶπεν εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐρωτήσεώς μου ἐὰν ἡδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ ἐκεῖ ἡ συνταγὴ, ὅτι θὰ μετέβαινε πρὸς τοῦτο εἰς τὴν νῆσον Τένεδον, ἥτοι θὰ ἔκαμνε ταξίδι. Τὸ παράδοξον δὲ εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ ἐφαίνοντο ἀγνοοῦντες καὶ αὐτὰ τὰ οἰκιακὰ θεραπευτικὰ μέσα. Τὸ χαμόμηλον φύεται εἰς πολλὰ μέρη εἰς τὴν μεγάλην ἀφθονίαν, ὥστε ἡ ὁσμὴ του πληροῖ ὅλον τὸν ἀέρα, ὡς τὸ μαγειρεῖον νοσοκομείου τινος τῆς Δύσεως, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον ἀπήντησα δυσκολίαν τινα νὰ καταστήσω τὸ φυτὸν γνωστὸν εἰς τὸν λαόν καὶ νὰ εἰσαγάγω τὴν χρῆσίν του. Εὐτυχῶς εἶχομεν ἀφθονίαν ἱατρικῶν. Ὁ Δρ. Σχλιέμαν ἦτον εἰς παρελθόντα ἔτη ὑποχρεωμένος νὰ θεραπεύῃ ἀσθενεῖας ἐν Τρωάδι, καὶ τὸ ἱατρικὸν κιβώτιόν του εἶχεν ἀφθονον προμήθειαν τοιούτων. Καὶ ἐγὼ εἶχον μετ' ἐμοῦ πλῆρες φαρμακευτικὸν κιβώτιον. Καίτοι δὲ τὸ ἔλαβον μετ' ἐμοῦ ὅπως οὐκ ἔστιν ἀποστέλλω, ἀπεδείχθη τοῦτο λίαν χρήσιμον. Εὐτυχῶς ὁμῶς ὀλίγην ἔσχον ἀνάγκην νὰ τὸ μεταχειρισθῶ διὰ τὸν ἑαυτὸν μου.

Ἡ ἐξάσκησις συνίστατο κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ὑποδοχὴν ἀσθενῶν κατ' οἶκον. Πλὴν τῶν ἐργατῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων οἵτινες ἡσυχολοῦντο εἰς τὰς ἀνασκαφὰς, ἄνθρωποι ἤρχοντο ζητοῦντες βοήθειαν ἐξ ὅλων τῶν πέριξ μερῶν ἐξ ἀποστάσεως δύο ἢ τριῶν ὥρων. Τινὲς ἤρχοντο πεζῇ, ἄλλοι ἐφ' ἵππου καὶ ἄλλοι ἐπὶ ὄνου. Ἐξαιρέσει μικρῶν ἀμαξίων, ἅτινα ἔχουσι ξυλί-